

עירובין סז

משה שווערד

1. רשב"א עירובין דף סז/א

אלא אמר רבא ליזיל חד מינייהו ליקרב ליה ולישאל מיניה דוכתא ולינח ביה מידי דהוה ליה כשכירו ולקיטו, וא"ר יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו. תמיה לי היאך נותן זה עירוב והלא אינו דר שם, ולא מקום פיתא איכא ולא מקום לינה איכא (לקמן עג, א). וי"ל דלגבי ביתו של עכו"ם הקלו, דכיון דמדינא מידי לא צריך דדירת עכו"ם לא שמה דירה אלא משום גזרה, לאחר שהחמירו הקלו דאפי' שכירו ולקיטו שאין לו שם לא מקום לינה ולא מקום פיתא יהא כבעל הבית דעלמא דישאל דהדר שם. ולפי פי' זה דוקא בשכירו ולקיטו של עכו"ם אמרו, אבל בשכירו ולקיטו של ישראל בזמן שאין לו שם מקום פיתא או מקום לינה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אינו נותן עירוב. אבל הראב"ד ז"ל פי' כי ישראל זה השואל ממנו מקום אינו נותן עירובו, אלא חוזר ומשכיר רשותו במקום העכו"ם, כמו שאמרנו בשכירו ולקיטו של אדם נותן עירובו ודיו, והא דרב יהודה לדמיון בעלמא נקטה, ונכון הוא:

2. רמב"ם יד החזקה - הלכות עירובין פרק ב

(יב) שוכרין מן הגוי אפי' בשבת שהשכירות כביטול רשות היא שאינה שכירות ודאית אלא הכר בלבד לפיכך שוכרין מן הגוי אפילו בפחות משה פרוטה ואשתו של גוי משכרת שלא מדעתו וכן שכירו ושמשו משכרין שלא מדעתו ואפילו היה שכירו או שמשו ישראלי הרי זה משכיר שלא מדעתו שאל מן הגוי מקום להניח בו חפציו והשאלו הרי נשתתף עמו ברשותו ומשכיר שלא מדעתו היו לגוי זה שכירים או שמשים או נשים רבים אם השכיר אחד מהן דיו:

3. קהלות יעקב, סימן יט

ג) והא דהנכרי אינו אוסר כשיש לו שטליק ישראל צפשוטו היה נראה דאינו כלל מחמת עירוב של שטליק חלף עלם הדבר [שיש צצית הנכרי שטליק ישראל] מסלק את כח דירת הנכרי שלא יאסור, ולכאורכה יש לפרש הטעם במש"כ הכ"י צדעת הטור ודעמי לענין שאלת מקום להניח בו חפץ דמכני שצוהר הכ"י משום שהשאלת מקום נחשב כהשכרת רשות שהרי הושאל הרשות לישראל ומה לו הושר מה לי הושאל ואעפ"י שלא השאיל לכל בני החצר חלף לאחד מהן כחכ הכ"י זמ"נ שפיר מהני דהא מצוהר צדסי' דאחד שוכר ע"י טון [והטעם בזה שהרי זה באחד משתתף עם שאר דיורי החצר ע"י עירוב וכו"ל כולו כחד] וכו"כ שכירו ולקיטו דמכני מיירי שיש לו זכות להשתמש צצית הנכרי כמש"כ צע"ו חלמוגים הוצא צמ"צ צצ"ל סימן שפ"צ סעיף י"א ד"כ או משכירו ולקיטו. ולפי"ז י"ל דכל שטליק נחשב כשכירות רשות ומכ"כ הוא דשוכר אין הנכרי אוסר [ולדריך עירוב הוא מכה לחא דבישראל כני"ל].

פירש"י ז"ל דמיירי כשכ"כ"כ הוא נכרי והשכיר ולקיט הוא ישראל ואמר שמואל דנותן עירובו ודיו כיון שכשכ"כ"כ הוא ישראל [דאינו צצ"כ"כ נכרי והשכירו ולקיטו ג"כ נכרי על זה אמרי צדף ס"י דשוכרין אפיטו משכירו ולקיטו כן פירש"י ז"ל שם צדף ס"י].
והנה הא דמכני שכירות רשות משכירו ולקיטו נכרי שפיר י"ל שזה משום דכשכ"כ"כ נדון כשלתו כמש"כ צטור ומש"כ מהני מה שהוא משכיר כאילו כצ"כ משכיר, אבל הא דשכירו ולקיטו ישראל נותן עירובו ודיו לכאורכה א"ה כלל ט"מ שזכו משום שנחשב כשלתו של צע"ו הנכרי שהרי הנכרי עלמו אינו יכול להפקיע את האיסור טלעול שמחמתו, ע"י עירוב, שאין לנכרי כלל דין עירוב ואפיטו ישראל שאינו מודק בעירוב אינו מטרב וכש"כ נכרי שאינו שייך לתורת עירוב כלל ואיך יועיל עירוב של שכירו ולקיטו [אח"ל שכל כוחו הוא משום שהוא כשלתו של צע"ו הנכרי] / אע"כ מוכרח לכאורכה שהאיסור מחמת הנכרי כבר פקע ע"י זה שיש כאן שכירו ולקיטו ישראל, דשוכר אין הנכרי אוסר כלל כמש"כ צע"י, ומה שצריך עירוב הוא צצ"ל הישראל השכ"כ"כ עלמו וכמש"כ צע"י.

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שפב סעיף יב

אם אינו רוצה להשכיר, יתקרב לו א' מבני החצר עד שישאיל לו רשותו שיהא לו רשות להניח בו שום דבר, דהוה ליה כשכירו ולקיטו, (לט) ומשכיר שלא מדעת העכו"ם. ויש אומרים (מ) שאינו צריך להשכיר, אלא (מב) נותן עירובו ודיו.

5. משנה ברורה סימן שפב

(לט) ומשכיר וכו' - אבל בלא שכירות לא יועיל דלא עדיף הישראל העומד במקומו ממנו ולא דמי לחמשה שרוים בחצר המבואר בס"ט דשכירות אחד מהן די לכולם שאני התם שאותו האחד עכ"פ שכר מהעכו"ם משא"כ הכא שהיה רק בשאלה ממנו אינו מועיל דלא התירו חכמים בעכו"ם רק בשכירות ולא מהני בכאן שאלתו רק שיהיה עומד במקומו להשכיר כשכירו ולקיטו וכאחד מב"ב:

(מ) שאינו צריך להשכיר - ס"ל לדעה זו דל"ד שכירות מתיר בעכו"ם ה"ה שאלה וממילא שאילתו מועיל בעד כולם כמו בההיא דס"ט לענין שכירות וע"כ די במה שנותן בעירוב עם שאר בני החצר:

(מא) אלא וכו' - ולכתחלה [מה] נכון לחוש לסברא הראשונה:

(מב) נותן עירובו ודיו - לכאורה משמע דלא צריך לערוב אלא כשהוא מבני החצר וכמו שמיירי המחבר אבל בחידושי הרשב"א משמע דאפילו אינו דר בחצר הצריכהו חכמים ליתן חלק בעירוב משום האי בית של עכו"ם דחשבינן ליה כאלו דר שם:

6. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שפב סעיף טז

אם יש לעכו"ם ה' שכירים או לקיטים ישראלים (נב) דרים בביתו, יב אין דירתם חשובה דירה שיאסרו זה על זה ((נה) דשכירות של עכו"ם אינו אוסר אם שכרו (נו) מבעל הבית) (בית יוסף).

7. מגן אברהם סימן שפב

אין דירתן חשובה - משום דלא השאיל להם רשותו שיאסרו ומצי לסלקינהו וכמ"ש סי' ש"ע ס"ג (תוס' דף ע"ב והרא"ש):

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שצא. דין בטול רשות לאותן ששכחו לערב, סעיף א

ככל משפטי ביטול (א) למי ששכח ולא עירב בחצרו, כן הוא במבוי. * שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה, * מבטלת רשותה לשאר בני המבוי או הם לה, (ב) <א> אע"פ שהם רבים, שבני החצר גבי מבוי חשובים (ג) כיחיד בחצר. (ד) וככל משפטי ישראל בחצר עם העכו"ם, כן הוא במבוי (ה) או בעיר, שאין אסור לטלטל במבוי או בעיר המוקפת חומה (ו) <ב> עד שיהיו שתי חצרות של בתי ישראל בעיר, אבל חצר אחת, לא, (ז) אפילו אם הרבה בתים של ישראל פתוחה לתוכה; והוא שתהא העיר מוקפת חומה (ח) לדירה. (ט) וסתם עיירות הן מוקפות לדירה. וסתם מבצרים אינם מוקפים לדירה. (י) וכשיש ב' חצרות של בתי ישראל בעיר צריכים לשכור מכל חצר וחצר של אינו יהודי, (יא) <ג> ואין מספיק במה שישכור משר העיר. הגה: (יב) ויש אומרים דדוקא לענין להוציא ולהכניס לרשות העכו"ם, אבל (יג) לטלטל במבוי יכול לשכור מן השר (יד) שהרי דרך המבוי הוא של השר ויכול לסלק כל העכו"ם משם. (ריב"ש סי' תש"י /תכ"ז) * במה דברים אמורים בשר שאין הבתי' שלו וגם אין לו רשות להשתמש בבתי בני העיר כלל (טו) א אפילו בשעת מלחמה, אבל במקום שכל צרכי העיר אינם נעשים אלא על פי השר או הממונה שלו, ודאי ששכירות מהשר ההוא או [א] משכירו ולקיטו (טז) מהני, * שהרי יש לו רשות להושיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר (יז) בשעת מלחמה * (יח) שלא מדעתם.

9. ביאור הלכה סימן שצא

שלא מדעתם - עיין בחכם צבי סימן ו' שנתקשה בזה דמאי מהני במה שיש לו רשות להניח כלים בשעת מלחמה הרי עתה עכ"פ אינו שעת מלחמה וממילא אין לו עתה שום רשות וא"כ איך יכולין לשכור ממנו ומצדד דמיירי בשר שהיכולת בידו לעורר מדנים ומלחמה בכל שעה שירצה עם שכניו ואין בני המדינה מעכבין עליו ולהכי

יפה כחו להשכיר ולאפוקי אם אין בידו בלבד בלי רשות אנשי העיר לערוך מלחמה בודאי אין כחו יפה שלא בשעת מלחמה להשכיר רשותן עיי"ש:

10. ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה עג

והמצוה הע"ג היא שהזהירנו מהכנס למקדש או להורות בדבר מדיני התורה בהיותנו שכורים והוא אמרו יתעלה (שמיני י) יין ושכר אל תשת בבואכם אל אהל מועד ולהורות את בני ישראל וכו'. ולשון התלמוד (ערובי' סד א כתובי' י ב נזיר לה א) שנתה רביעית אל יורה. ויש חלוק בעונש לאו זה. וזה כי שתויי יין אי אפשר להם להכנס מבין האולם ולמזבח עם כל ההיכל. ואם נכנס חייב מלקות. ואם עבד והוא שתוי חייב מיתה בידי שמים. ואם שנתה מן המשכרין זולת היין ועבד חייב מלקות לבד ולא מיתה. **וכל מי שיורה והוא שתוי יין בין שהיה כהן בין שהיה ישראל עובר על לאו. בין שהיה שתוי יין או שאר המשכרים.** ולשון ספרא יין ושכר אל תשת אין לי אלא יין מניין לרבות שאר המשכרין תלמוד לומר ושכר אם כן למה נאמר יין על היין במיתה על שאר כל המשכרים באזהרה. ויש אמרו מניין שאינו חייב אלא בשעת העבודה תלמוד לומר אתה ובניך אתך בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו. **ושם אמרו יכול יהו ישראל חייבין מיתה על ההוראה תלמוד לומר אתה ובניך אתך ולא תמותו אתה ובניך במיתה ואין ישראל חייבים מיתה על ההוראה.** וכבר התבארנו משפטי מצוה זו בשני ממסכת זבחים (יז ב, יח א):

11. השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה עג

אמר הכותב דברי הרב במצוה הזאת מן המתמיהין, סובר ששתויי יין בהוראה עובר בלאו, ואם כן יתחייב מלקות. וראיתי לו בחבורו הגדול (סנה' פי"ט) שלא מנה בכלל הלוקין אלא שתוי יין שנכנס למקדש (אות כט) ... ועוד אני אומר כי המניעות האלו מן היין בעבודה ובהוראה לא ימנו מצוה אחת כדברי הרב אבל נמנות שתיים בחשבון המצות שהם שני עניינים הלוקים אין להם דמיון זה בזה ודין שניהם בעונשין איננו שוה. ואולי יחשוב הרב שהוא לאו שבכללות כאילו אמר יין ושכר אל תשת בבואכם אל אהל מועד ובהורות את בני ישראל ויהיו נמנים לו אחד מהסכתמו בלאוין שבכללות כמו שבארו בעיקר התשיעי. אבל זה איננו כן. שכבר נפסק הענין בעונש שכתוב ולא תמותו שאינו בהוראה ובפסוק ולהבדיל בין הקודש ובין החול וכו'. **ועל דעתי עוד חכמים בהוראתם אינם בלאו אלא בעשה** שצוה הכתוב אחרי אזהרתו מן היין בבואם אל אהל מועד ולהורות את בני ישראל את כל החוקים ולא בהיותם שכורים **ולאו הבא מכלל עשה עשה הוא. ...**

12. ספר מגדים חדשים

אין קפידא, דהרי אשכחנא לרבותינו חז"ל (זכרות יד ב, זכרות כה א, שזועות מה ב), דקאמרו כמה מעליא הא שמעתתא ע"ש. ולא הזכיר מדברי המהרש"א. וראיתי עוד בספר שפתי צדיק (פי' משפטים אות י), שהקשה על המהרש"א דס"ל דאף לומר שמועה זו נאה אסור, ממ"ש רש"י שם ר"ש היה דורש מקרא זה כמין חומר ע"ש. ועיין ברש"ש שהקשה ג"כ על המהרש"א, ממה שמלינו שאמרו כמה מעליא הא שמעתתא, מוכח דזו נאה לצד שרי לומר. וכתב עוד הרש"ש, נראה דאין קפידא בזה אלא במקום שאין חולק על דינו רק שאומר שזה הדין אינו נאות, אבל במקום שחולק עליו מזינו בכמה דוכתי שאמרו בלשון נאוך ע"ש. והנצי"ב ז"ל במרומי שדה כאן כתב לפרש, דאין לומר שמועה זו נאה פי' טובה להנחת האדם או אינה טובה, דאין לערב דיני גוף בדיני תורה. אבל לומר זו נאה היינו מעליא הא שמעתתא, או לא מעליא בדעת האדם, רשאין לומר בודאי ע"ש. ועיין בחי' המאירי שכתב, לפי שכל דברי חכמים הם שלמים אצל מי שיעיין בהם, ומי שמגנה בהם אפילו אות אחת אינו אלא שלא הבין דבריהם כו' ע"ש. משמע מדבריו דהקפידא הוא רק למי שמגנה להדיא, ולא למי שמשנת.

כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבר הונה של תורה. כתב המהרש"א, משמע דזו נאה נמי לא יאמרו, משום דמשמע מיניה דיש אחרות שאינן נאה ע"ש. ויש לעיין לפי זה אמאי לא אמר לו רבא כן, מיד במאמר הראשון כשאמר כמה מעליא הא שמעתתא, ולמה המחין עד שאמר על המימרא השניה לא מעליא הא שמעתתא. ואפשר דאה"נ דגם על המאמר הראשון לצד הי"ל לרבא לומר לו מ"ט אמר מר הכי, אלא שמעשה שהיה כך היה, שנאמרו צדיק המדרש שני המימרות דרב יהודה אמר שמואל צנת אחת, ואמר רב נחמן על הראשונה כמה מעליא כו', ועל השניה לא מעליא כו' ועיין בחי' המאירי שכתב, פי' הואיל והזכיר כאן רב יהודה, בא רב נחמן לספר עוד מדבריו ושנתן כו'. נראה דבא לצאר איך נאמרו שני המימרות האלו. אמנם דבריו אינם מוציאים, ונראה שיש בהם חיסור לשון. וע"ע בספר ארח מישרים (סימן לד סעיף כה).
ובתפארת ישראל (ריש מס' עדיות) כתב, דמ"ש האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה אסור, אינו רק כשמסיים אינו נאה, ורישא לרבותא אף באמר עמו זו נאה, דמשמע דרק שאינה נאה כזו, אפי"ה אסור. אבל לומר שמועה זו נאה לצד,

13. שפת אמת מסכת עירובין דף סד עמוד א

שם בגמ' אמר ר"נ לא מעליא הא שמעתתא כו' הדרי בי ובתוס' תמהו דר"נ עצמו אמר לקמן דין זה ע"ש ולעד"נ דבלא זה תמוה מאוד לפי' התוס' מה הקשה לו מהא דכתי' רועה זונות וכו' וכי לא יכול אחד לחלוק על שום שמועה והלא כל הש"ס מלא מפלוגתות תנאים ואמוראים לכך נראה דלא פליג ר"נ על הזין כלל רק שאמר שהלכה זו אינה מובנת לו והיפוך מ"ש מקודם כמה מעליא הא שמעתא שמוכנת בטוב וזהו שהקשה לו מרועה זונות שמה שיודע שכך הוא צריכין לייגע עד למצוא הטעם ולא להקשות בלי תירוץ כנ"ל ברור:

14. רש"ש מסכת עירובין דף סד עמוד א

גמרא כל האומר שמועה זו נאה כו'. הרש"א בח"א כ' דזו נאה לבד ג"כ לא יאמר. והנה מצאנו באמוראי טובא דאמרי כמה מעליא הא שמעתתא ומהן בשבועות (מה ב) וגם נלע"ד דדוקא במקום שאין חולק על דינו רק שאומר שזה הזין אינו נאות. אבל במקום שחולק עליו מצאנו בכ"ד שאמרו בלשון ניאוך כמו שאמר עולא בתענית ד' ב' הא דר"ח כחומץ לשינים כו' וכן בקדושין (ס"ד מה) ובוזה נדחה קושיית התוס' מהא דר"נ גופיה אמר לקמן ל"ש אלא כו'

15. שפת אמת על עירובין דף סד/א

שם בגמ' מאי דכתיב ורועה זונות כו' האומר שמועה זו נאה כו' נראה הפי' שהולך רק אחר דעתו דפי' זונות כמו אשר אתם זונים. וצריך להיות בטל דעת האדם לגזירת הש"י. ועי"ז זוכין להבין באמת הטעם. וע"י שהולך רק אחר דעתו עי"ז מאבד הון שאינו יודע באמת הטעם כנ"ל. ואפשר שבאמת אח"כ הבין ר"נ הטעם לכך אמר הדרי בי גם ע"ז כי כבר אני מבין הטעם ע"י שקיבל עליו על אח"כ. דאל"כ קשה לישון הדרי דמשמע ע"ז עצמו כנ"ל:

16. ערוך השולחן אורח חיים סימן צט

סעיף א

כתב הרמב"ם בפ"ד דין י"ז שכור אל יתפלל מפני שאין לו כונה ואם התפלל תפלתו תועבה לפיכך חוזר ומתפלל כשיתרוקן משכרותו שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה איזה שכור זה שאינו יכול לדבר לפני המלך שתוי יכול לדבר בפני המלך ואינו משתבש אעפ"כ הואיל ושתה רביעית יין אל יתפלל עד שישור יינו מעליו עכ"ל:

סעיף ב

ויש לדקדק בדבריו דאם עיקר הטעם דשכור אסור להתפלל מפני שאין לו כונה למה תפלתו תועבה אטו המתפלל בלא כונה תפלתו תועבה ח"ו והלא לדין אין חוזרין בשביל חסרון כונה כמ"ש בסי' בקודם ועוד דבברכות [לא:] אמרו דשכור המתפלל כאלו עובד כוכבים ע"ש וכי המתפלל בלא כונה עומד במדרגה זו ח"ו ובאמת הטור והש"ע לא כתבו לישון זה ולדידהו הטעם דהוי דבר המאוס כמו צואה ולפיכך תפלתו תועבה וכאלו וכו' ולפיכך גם לדין צריך לחזור ולהתפלל משא"כ לפי טעמו של הרמב"ם לא היה לנו לחזור ולהתפלל שהרי אין אנו חוזרין בשביל חסרון כונה כמ"ש:

סעיף ג

ונלע"ד שדבר גדול השמיענו הרמב"ם בענין התפלה דהנה בעירובין [ס"ה.] מבואר דמיירינן בשכור שלא הגיע לשכרותו של לויט דמפני זה אמרו שם שכור מקחו וממכרו ממכר ורק אסור בתפלה וא"כ יש לו קצת דעת דמהאי טעמא אמרו שם יכולני לפטור כל העולם מדין תפלה מפני שאנו שכורת ולא מיין ולפ"ז למה באמת תפלתו תועבה ויותר מזה קשה דא"כ אסור לנו בזמנה"ז להתפלל כיון שאנחנו כשכורים ועוד למה לא הביאו הפוסקים מאמר זה אלא ודאי דמטעם חסרון כונה הוא כדברי הרמב"ם וא"כ למה באמת תפלתו תועבה:

סעיף ד

אמנם הענין כן הוא דהנה כבר נתבאר דתפלה הוא כעומד לפני המלך ולפ"ז צריך להכין עצמו על כונה נאותה לעמוד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה ועם כל זה אם בעמדו בתפלה נתבלבלה כונתו לא ניתנה

תורה למלאכי השרת ומה יוכל לעשות ולכן אין חוזרין בשביל חסרון כונה אבל העומד עצמו מקודם להתפלל בלא כונה אין לך העזה גדולה מזו ואין משוקץ יותר מזה ליכנס לפלטיין של מלך בבלבול הדעת ולכן תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל ולזה אמרו דבזמה"ז יכולנו לפטור מדין תפלה כלומר ממה שאין אנו מכונים כראוי מפני שאנחנו כשכורים ואולי דמזה יצא להפוסקים שאין אנו חוזרין בשביל חסרון כונה כיון שאנחנו כשכורים וכל זה בשעת התפלה אבל ההכנה מקודם צריך להיות כראוי ולזה אמרו שכור כל שאינו יכול לדבר בפני המלך ואיך אתה נכנס בפלטיין של מלך וזהו העזה גדולה ומשוקץ הוא בעיני המלך ולכן צריך לחזור ולהתפלל ולזה אמרו כאלו עובד כוכבים כלומר שמראה שעבודתו לפניו יתברך אינה חשובה בעיניו כלל כמו וכו':

סעיף ה

ומזה יצא לנו מוסר גדול לאותם אנשים הבאים מרחוב לבהכ"נ בלי שום דרך ארץ ובלי שום הכנה קצת איזה רגעים וחוטפים ומתפללים ואינם יודעים בין ימינם לשמאלם אלא כל אדם חייב להתבונן רגעים אחדים כל חד וחד לפום דרגא דיליה ולכן אנו הולכים קודם התפלה ג' פסיעות לאחור וחוזרין כמכין עצמו ליכנס לפלטיין של מלך ואם אח"כ נתבלבלה כונתו אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ולכן לא הביאו הפוסקים המאמר שיכולים בזמה"ז לפטור מדין תפלה משום דאין הפירוש שלא להתפלל כלל ח"ו אלא מדין התפלה שאין אנו מכונים כראוי וזה הביאו באמת שאין אנו חוזרים בשביל חסרון כונה [ובזה מובן בגמרא שאמרו שאם אינו מתפלל בשכרותו שכרו גדול מאד וסוגרין צרות ממנו ע"ש וקשה למה הוא כן אלא משום דבזה עצמו מורה שצריך לעמוד כעומד לפני המלך ועתה אינו יכול בשכרותו ולכן שכרו מרובה]:

17. משנה ברורה סימן צט

(א) שתה יין - ונראה דה"ה שאר משקין המשכרים וכפי מה שכתב הט"ז לקמן בסימן קכ"ח ס"ק ל"ה לענין נשיאת כפים ואפילו לדעת המ"א שם דמיקל בנשיאת כפים מסתברא דתפילה חמירא ואסור כמו ביין כ"כ בספר מגן גיבורים עי"ש ולפי דעת הט"ז לקמן הנ"ל לא בעינן בשאר משקין שיעור רביעית עי"ש ולי נראה דמ"מ בעינן שיהא בו כדי לשכר ברביעית יין:

18. משנה ברורה סימן צט

(ג) אל יתפלל - ואפילו אם עי"ז יעבור זמן תפלה פר"ח. ועיין בסוף הסימן בשם הים של שלמה דעכשיו שבלא"ה אין מכונין כ"כ בתפלה אין לחוש כ"כ להחמיר אם ע"י המתנתו יעבור זמן תפלה:

19. ספר בניהו בן יהודע על עירובין דף סד/א

שם אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה. נראה לי בס"ד תוך תיבת הלכה יש אות למ"ד הרומז ללימוד התורה, ואות הכ"ף הרומז לצדקה, ומנהג המלוים את האדם ללותו בדברי תורה שהם רמוזים באות למ"ד, וגם במצות צדקה הרמוזה באות כ"ף, שנותנים לו צדקה לחלקה במקום שהולך אליו כדי להיות שליח מצוה דשלוחי מצוה אינם נזוקין, ולזה אמר מתוך דבר הלכה שהם תורה וצדקה הרמוזים בתוך תיבת הלכה:

20. ספר פרדס יוסף על ספר ויקרא פרק יט פסוק יח

ובברכות (ל"א). הנפטר מחבירו אל יפטר אלא מתוך דבר הלכה, ובמדרש [פליאה אות ק"פ] יחיד ורבים הלכה כרבים ...

עוד י"ל דכשישראל נגלו מארץ ישראל היה ויכוח בין כנסת ישראל והשי"ת, כנסת ישראל אמרו השיבנו ה' אליך ונשובה (איכה ה, כ"א), וכביכול השיב שובה ישראל ואשובה אליכם (הושע י"ב, ב). מקודם תעשו תשובה ואחר כך אחזירכם לארץ ישראל, והלכה ככנסת ישראל, וראיה דיש שלשה שבתות שבת חזון שבת נחמו ושבת תשובה, ותיכף לאחר שבת חזון לאחר הגלות יבוא הגאולה ויבוא שבת נחמו, ואחר כך יבוא שבת שובה: ולכן כשאחד יפטר מחבירו צריך לעורר אותו ההלכה, מהמעמד הרע מבני ישראל כעת שאנו נפטרים ג"כ מארצינו הקדושה, שבראשונה צריך לבוא הגאולה ואחר כך יעשו ישראל תשובה, לפי שבפולגתא בין כנסת ישראל וכביכול הלכה יחיד ורבים הלכה כרבים, כביכול רק יחיד יחידו של עולם, כן שמעתי מהגאון ר' מאיר שפירא ז"ל מלובלין:

21. תורת חיים מסכת עירובין דף סד עמוד ב

אפילו כותב תפילין. נראה דדוקא ספר תורה או תפילין מהניא לפי שהן מצות שאינן עוברות אלא מתקיימות תמיד לכך גם העושר מתקיים על ידיהן אבל נותן מהן צדקה לא דצדקה אינה אלא לפי שעה וכבר דרשו חז"ל הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאלין.

22. ספר מגדים חדשים

מתקיים על ידיהן, אבל נותן מהם נדקה לא, נדקה אינה אלא לפי שעה ע"ש.

ויש להעיר ממ"ש בצ"ה (טו ז) הר"ה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר שנאמר אדיר במרום ה', ועיין פירש"י שם. ובערוך (ע' אדר א) כתב לפרש, שיעשה מהן נדקה שהיא חשונה לפני ה' במרום, כדכתיב אמת מארץ חלמה ונדק משמים נשקף ע"ש. [וע"ע בספר משכנות הרועים ח"ב קנ"ג עמ' דודים דף יג ע"ב]. הרי דאף ע"י מלוא נדקה מתקיימים נכסיו. ואיחא עוד בכחוצות (סו ז) מלח ממון חסר, פירש"י הר"ה למלוא ממונו כלומר לגרום לו שיתקיים, יחסרנו לנדקה תמיד ע"ש. ואפשר דנכסים סתם אה"נ דמהני ג"כ אם מחסר מהם לנדקה, משא"כ בהנך דמיירי הכא שהם דברים דמתי בהו אינשי ושלטא בהו עינא בישא, צריך לעשות מהם דבר המתקיים כגון ס"ת ותפילין.

ובבמה שצארנו יתיישב מה שיש להעיר במ"ש יקח צהן ס"ת כו', והרי צריך לימן מנכסיו מעשר כספים (מדאורייתא או מדרבנן לפי השיטות בפוסקים), וא"כ הרי כבר עשה מלוא נכסיו. ולפי הג"ל אחי שפיר, דמעשר כספים הוא מדין נדקה, ולענין שיתקיימו נכסיו שלא תשלוט בהם עין הרע, יש לעשות מלוא קצועה דבר המתקיים. וראיתי להריעב"ץ ז"ל בתשו' (סימן ו') שכתב להביא ראיה לשיטתו דאין חיוב למעשר כספים אפילו מדבריהם, ממ"ש כאן יקח צהן ס"ת, ואי ס"ד דמעשר להו עשורי, למאי צריך עוד לס"ת אטו הך לאו מלוא רבה היא דמגנא ומללא ע"ש. ולפי דברינו אין ראיה מכאן. ועיין בצרכי יוסף יו"ד (סימן רמ"ט אות ו') שכתב ע"ד הריעב"ץ שיש לדחות כאשר יראה המעיין ע"ש. ואפשר שנמכוון למה שצארנו.

מה יעשה ויתקיימו בידו יקח בהן ספר תורה כו'. משמע ללא כל מלוא כגון נדקה וכדומה מהני לזה, אלא דוקא כתיבת ס"ת או תפילין. ועיין במהרש"א שהביא מצ"ב (נב א) דס"ת הוא דבר סגולה. אמנם מהא דמייתי מקרא דוידר ישראל נדר וגו', משמע דגם במקדיש לנדקה מהני. וראיתי בתורת חיים שכתב, נראה דדוקא ס"ת או תפילין מהניא, לפי שהן מלוא שאינן עוברות אלא מתקיימות תמיד, לכך גם העושר

וּבְשׂוֹמֵת חֲמַן סוֹפֵר (סִימָן כ') [הוֹבֵא בְסֵפֶר מַעֲשֵׂר
כַּסְפִּים], כַּחַז כַּעֲיֵן זֶה לְדַחֹת דְּבָרֵי הַרְיַעֲבִיץ וְז"ל
דְּכַדִּי לְגַרְשׁ קְלִיפַת הַעֵינָא זִישָׁא, מַהֲנִי רַק ע"י
מַצּוֹת כַּחֲבִצַת ס"ת שֶׁהוּא דְּבַר שְׁבַקְדוּשָׁה וּבִמְקוֹם
הַקְדוּשָׁה אֵינן לְהַסּ שְׁלִיטָה, מַשָּׂא"כּ בְּמַצּוֹת לְדַקָּה אוֹ
מַעֲשֵׂר אֲף דְמַהֲנִי שִׁחַעֲשֵׂר עִי"ז כַּמ"ש חו"ל, מ"מ
אֵינּוּ סְגוּלָה שִׁחַתְקִימוּ נִכְסֵי אֵלּוּ בִידּוֹ וְאִפְשֵׁר
שִׁחַעֲשֵׂר מִמְּקוֹם אַחֵר ע"ש.

וְהִנֵּה שֵׁטֶם הַמֵּאִירֵי הוּא, דַּמ"ש יִקַּח בְּהֵן ס"ת,
לֹא דוֹקָא ס"ת, אֲלֵא ה"ה לְדַקָּה אוֹ אֵיזוֹ
דְּבַר מַצּוֹת ע"ש. וְלִפִּי דְּבָרֵי ז"ל לְהַשִּׁיטוֹת
שִׁמְעֵשֶׁר כַּסְפִּים הוּא חֵיּוֹב מַה"ת אוֹ מִדְּרַבָּנָן,
אַעֲפ"י שֶׁכֶּבֶד הַפְּרִישׁ מַעֲשֵׂר כַּסְפִּים שֶׁהוּא מִן הַדִּין,
כְּרִיךְ לַעֲשׂוֹת עוֹד אֵיזוֹ מַצּוֹת מִסְּוִימַת מִנְכָסִי, וְכַמוֹ
שֶׁבִיָּאֵר שֶׁס הַכּוֹוֵנָה בְּזֶה כְּדִי שִׁחַתְּבוֹן כִּי מֵאֵת ה'
הֵימָּה לוֹ הַצְּרָכָה וְלֹא בְּכַחוֹ וְעוֹלָם יְדוֹ ע"ש.

23. ספר מגדים חדשים

וַיֵּשׁ לְהַסְתַּפֵּק בַּמ"ש אֲפִילוֹ בְּעַל בְּנִכְסֵי אֲשֶׁתוֹ, אִם
ר"ל מִיַּד כְּשֶׁהֲכַנִּיסָהּ לוֹ הַנְּכָסִים, אוֹ הַכּוֹוֵנָה
לְאַחַר מִיתַת אֲשֶׁתוֹ כְּשׁוֹכֵה בְּנִכְסֵיהָ שֶׁהֲכַנִּיסָהּ לוֹ,
דְּהֵרֵי בַחֲיֵיהָ אֵינן הַנְּכָסִים שְׁלֹו אֲלֵא אוֹכַל מִפִּירוֹתֶיהֶן.
וְרַק לְאַחַר שִׁמְתָהּ וְהַבְּעַל זֶכֶה בְּהַנְּכָסִים, תְּהִי בִּיה
אֵינְשֵׁי וְשִׁלְטָא בְּהוֹ עֵינָא זִישָׁא. וְרֵאִיתִי לְהַרְיַעֲבִיץ
וְז"ל בַּשּׁוֹר' (סִימָן ו') שֶׁכַּחַז לְדַקְדֵּק בַּמ"ש אֲפִילוֹ
בְּעַל בְּנִכְסֵי אֲשֶׁתוֹ, דְּמַה בֵּא לְהוֹסִיף בְּזֶה וּמֵאִי שֶׁנֵּא
מִנְכָסֵי הַגֵּר, אֲדַרְבָּא בְּנִכְסֵי הַגֵּר כְּרִיךְ מִיָּהָא מַעֲשָׂה
וְחֻזְקָה, וּבְנִכְסֵי אֲשֶׁתוֹ לֹא כְּרִיךְ לְהַחְזִיק בְּהֵן אֲלֵא כִּיוֵן
שׁוֹכֵה בִּאֲשֶׁה זֶכֶה בְּנִכְסֵים מִמִּילָא. וְכַחַז דְּרַבּוֹתָא
אֲשַׁמְוֵעִין אַע"ג דְּבַעַל בְּנִכְסֵי אֲשֶׁתוֹ לֹא קִנִּין גַּמּוֹר
הוּא קוֹנֵה מַעֲכָשִׁי, מֵאַחַר שֶׁאֵינן עַדִּיין הַקֶּרֶן מוֹחֲלָט
לוֹ בַחֲיֵי אֲשֶׁתוֹ ע"ש. הִנֵּה הַבֵּין דַּמ"ש בְּעַל בְּנִכְסֵי
אֲשֶׁתוֹ הֵינּוּ בַחֲיֵיהָ כְּשֶׁנִּשְׁאָה. וְשׁוֹר' שְׁכ"כ גַּם
הַמַּהֲרַש"א בְּשִׁמְעָמִין, אֲפִילוֹ בְּעַל בְּנִכְסֵי אֲשֶׁתוֹ
שֶׁהִקְרָן אֵינּוּ שְׁלֹו רַק הַפִּירוֹת ע"ש.

24. ספר בניהו בן יהוידע על עירובין דף סד/א

שֵׁם אֲפִילוֹ מִצָּא מִצִּיאָה. קִשָּׁה וְהֵלֵא הַמִּצִּיאָה תְּהוּ בַּה אֵינְשֵׁי טַפֵּי מְכוּלָם, וְאִיד נִקֵּט לָהּ לְבַסּוֹף וְאָמַר עֲלֵה
לְשׁוֹן אֲפִילוֹ. וְנִרְאָה לִי בַּס"ד דְּבַמִּצִּיאָה אֵינן פְּחַד מַעֲיֵן הַרַע שֶׁל בְּנֵי אָדָם דֵּאֵינן הַעוֹלָם יוֹדְעִין בַּה, וְגַם הַמוֹצָא
אוֹתָהּ לֹא יִגִּיד לְשׁוֹם אָדָם וּמִי יִטִּיל בּוֹ עֵינַי הַרַע. אֲךְ יֵשׁ לְחֹושׁ מַעֲיֵן הַרַע שֶׁל הָאָדָם הַמוֹצָא אֶת הַמִּצִּיאָה, וְכַבֵּר
אָמְרוּ בַּגְּמָרָא דַּאֲפִשֶׁר דִּינֹזֵק הָאָדָם מַעֲיֵן הַרַע דִּידֵיהָ וְעָשׂוּ לוֹ סְגוּלָה עַל זֹאת וְכַזֵּכֶר בַּגְּמָרָא בְּרַכּוֹת דָּף נ"ה
ע"ב. וְלֵהֲכִי נִקֵּיט לָהּ לְבַסּוֹף לֹא מֵאֵף עַל פִּי שְׁבַמִּצִּיאָה לֹא יִמְצָא עֵינַי הַרַע שֶׁל בְּנֵי אָדָם דֵּאֵינן מְכִירִים בַּה, עִם כָּל
זֶה פֶּן יִשְׁלוֹט בַּה עֵינַי הַרַע דִּידֵיהָ יַעֲשֶׂה שְׁמִירָה עַל יְדֵי הַמִּצּוֹה. וְעוֹד נִרְאָה לִי בַּס"ד נִקֵּיט אֲפִילוֹ בַּמִּצִּיאָה מִשׁוֹם
דֵּאֵינּוּ בְּטוֹחַ בַּה הַמוֹצָא אוֹתָהּ, כִּי שְׁמָא אַח"ז יִכִּיר בְּעַל הָאֲבָדָה וַיִּתֵּן סַמְנִיָּה וַיִּקְחָנָה, וְאֲפִילוֹ הֲכִי בַעַת שְׁמַצָּאָה
שֶׁאֵינן נִיכֵר בְּעֵלֶיהָ צְרִיךְ לוֹ שְׁמִירָה:

25. ספר בניהו בן יהוידע על עירובין דף טז/א

שם מגבאי טול גלוסקין הללו מאלעאי. י"ל בזה ממ"ש בגמרא דחולין דף צ"ד ע"א. אמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של גוי, והא דשמואל לאו בפירושא אתמר אלא מכללא אתמר, דשמואל הוה קעבר במברא, א"ל לשמעיה פייסיה למבוריה, פייסיה ואקפד, מ"ט אקפד, אמר אבוי תרנגולת טריפה הואי ויהבה ניהליה בעד דשחוטה עיין שם. ואם כן הכא איך נתן לו הגלוסקין בסתם, שזה סובר שהיא מותרת להם ויש בזה גניבת דעת. ונראה לי בס"ד דהתם אף על גב דהגויים אוכלים טריפה ואין חוששים, עם כל זה הם יודעים דאינה טריפה עדיפה, משום דאיכא טרפיות שהם מחמת חולי כמו חסרון המרה ונקיבת הדקין וכיוצא, אלא שהם אוכלים ואין חוששים לעצמן, ומאחר דגם לדידהו הכשירה עדיפה להכי כיון דנתנה לו בתורת כשירה יש בזה גניבת דעת ואיקפד שמואל, אך כאן בגלוסקין אין חסרון בגוף הככר כלל, ואצל הכותי לא יש הפרש בין ככר זו לככר המותרת לנו כלל, ולכן לא חש להודיעו. ...

26. ספר מגדים חדשים

למדנו שכוון רבן גמליאל ברוח הקודש בו'.
כש"מ יד אליהו (רגולר) ח"א (סימן מג),
כמד להעיר מכאן צענין אי יש לסמוך צהוראת
איסור והיתר, על רוח הקודש שמכיר ורואה אס
כשר או לא. ולכאורה מוכח מכאן דאין לסמוך על
רוה"ק, דאל"כ מה למד מדברי ר"ג שחמנו של
נכרי אחר הפסקה מותר צהנאה, דילמא לעולם אסור
צהנאה, והא דהמיר ר"ג משום דהוה קיס ליה
לר"ג צרוה"ק שנאפה אחר הפסקה ולכן המיר
צהנאה ע"ש ריש לדחות דאס חמנו של נכרי אחר

27. שערים מצויינים בהלכה

דף סד: שהולכין אחר רוב עוברי דרכים.
פרש"י דמה"ט לא הותר לר'
אילעאי לאכלו, דמסתמא פת עכו"ם היה,
דרוב עוברי דרכים נכרים הם. והקשה
התבואות שור, פשיטא דבכל התורה כולה
אזלינן בתר רובא, ותירץ דהערים הסמוכין
שם היו רובן ישראל, וקמ"ל כדר' חנינא
במס' ב"ב (כג:), דרוב וקרוב, הולכין אחר
הרוב. וצל"ע דהרי זה היה מיד אחר הפסקה
כמש"כ רש"י ותוס', והא איתא במס' פסחים

28. שערים מצויינים בהלכה

ולמדנו שחמצו של עכו"ם אחר הפסקה
מותר בהנאה. פירשו רש"י ותוס',
דהא איכא טובת הנאה בזה שנתנו להנכרי.
והקשו התוס' הא איכא איסור "לא תחנם"
לא תתן להם מתנת חנם, ותירצו כיון שהיה
הנכרי מתלוי עמהן בדוד שרי מש"ם דרבי
שלום. ונראה ראייה לדברי התוס' דאיתא
במס' חולין (ז.) בעובדא דר' פנחס בן יאיר
שחלק המים גם בעבור הנכרי שהתלוה
עמהן, ועשה נס ונשתנה הטבע בעבורו, וכדי
שלא יאמר כך עושים לבני לוייה עי"ש.